

HARF İNKILÂBININ
TAŞRADAKİ YANSIMALARI
(AFYONKARAHİSAR)

Barış METİN

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu Kitap 2003 Yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Kabul Edilen "Afyon Basınında Harf İnkılabının Yansımaları" Başlıklı Tez den Üretilmiştir.

ISBN

978-625-7275-76-7

Kitap Adı

Harf İnkılabının Taşradaki Yansımaları
(Afyonkarahisar)

Yazar

Barış METİN

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

HIS000000

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Harfler meselesi 1860'lı yıllardan itibaren açıkça tartışılmasına ve karşılıklı görüş ayrılıklarının yazılı basında sıkça yer almasına rağmen, Türk dilini gerçek anlamda ifade edecek bilimsel incelemelerin yapılmaması ve Arap harflerine kutsiyet atfedilmesi gibi hissi yaklaşımların sonucu 1928 yılına kadar kalıcı ve mantıklı bir çözüme kavuşturulamamıştır.

Harf meselesini Türk Milleti'nin giriştiği topyekün çağdaşlaşma ülküsünün çok önemli bir adımı olarak değerlendiren Gazi Mustafa Kemal Atatürk, o güne kadar kimsenin cesaret edemediği inkılâbı 1928 yılında gerçekleştirerek, Türk dilinin yaklaşık bin yıllık esaretine son vermiş, millileşerek modernleşme çalışmalarında aşılması gereken bir engeli daha geride bırakarak yeni Türk harflerini Türk Milletine kazandırmıştır.

Bu çalışmada şimdiye kadar benzer konularda yapılan incelemelerden farklı olarak, yalnızca harf meselesi üzerinde durulmamıştır. Afyonkarahisar'ın Harf İnkılâbından önceki ve sonraki eğitim durumu, 1938 yılına kadarki basın tarihi, Harf İnkılâbının doğal bir uzantısı olan Millet Mektepleri ve Dil İnkılâbı da incelenerek konuya daha geniş bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

Uşak 1 kasım 2020

Barış METİN

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

YENİ TÜRK HARFLERİ VE ATATÜRK.....	1
------------------------------------	---

1. AFYONKARAHİSAR'DA BASIN VE KÜLTÜREL HAYAT

A. Cumhuriyet Dönemi Türk Basını.....	31
B. Afyonkarahisar Gazeteleri	32
I. Gazeteler.....	34
a. Manzara.....	34
b. Karahisar Sahip	34
c. İkaz.....	34
d. Öğüd.....	36
e. Halk Sözü	36
f. Söz Birliği.....	37
g. Emek.....	37
h. Zafer	37
ı. Haber	38
j. Memleket	38
k. Hisar	39
l. Hürmet.....	39
m. Son Haber.....	39
n. Duyum	40
II. Mecmualar.....	41
a. Fen	41

b. Lise.....	41
c. Taşpınar.....	42
d. Afyonkarahisar'da Nur.....	42
e. İrşad	43
e. Doktor	43
C. Afyonkarahisar'ın Tanınmış Gazetecileri.....	43
D. Afyonkarahisar'daki Matbaalar.....	46
I. Meşrutiyet ve Milli Mücadele Döneminde Afyonkarahisar'da Eğitim	48
II. Cumhuriyetin ilk Yıllarında Afyonkarahisar'da Eğitim Hayatı	49
F. Afyonkarahisar Kütüphaneleri	66

2. AFYONKARAHİSAR BASININDA HARF İNKILÂBI

A. Yeni Türk Harflerini Tanıtıcı Haberler	70
B. Yeni Türk Harflerinin Uygulama Devresi Hakkındaki Haberler.....	83
C. Yeni Türk Harfleriyle Neşriyat	105

3. MİLLET MEKTEPLERİ VE AFYONKARAHİSAR BASINI

A. Millet Mektepleri	117
B. Millet Mekteplerinin Açılışı Ve Basına Yansımaları.....	122
C. Afyonkarahisar'da Millet Mekteplerinin Açılışı.....	124
I. Millet Mekteplerinin Birinci Eğitim Devresi: (1 Ocak 1929).....	124
II. Millet Mekteplerinin İkinci Eğitim Devresi: (1 Ocak 1930).....	136

**4.DİL İNKİLÂBİ MESELESİ VE AFYONKARAHİSAR
BASININA YANSIMASI**

A. Dil İnkılâbı..... 145

B. Dil İnkılâbının Afyonkarahisar
Basınındaki Yansımaları 147

SONUÇ161

KAYNAKÇA165

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Abdullah Mahir, Eski Zaman Bolluğu Büyük Fiat Yükselmeleri hakkında Bir tetkik, Doğan Matbaası, Afyonkarahisar 1931.
- Afyonkarahisar Cumhuriyet'in 15 yılı içinde, Tan Matbaası, İstanbul 1938 .
- Afyonkarahisar kütüğü II, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyonkarahisar 2001.
- Afyonkarahisar Valiliği, Afyonkarahisar Cumhuriyetin 15 yılı içinde, Tan Matbaası, İstanbul 1938.
- Afyonkarahisar Vilayetin 1933 Senesi İzahnamesi, Afyonkarahisar Doğan Matbaası, Afyonkarahisar 1933.
- Atabek, Ömer Fevzi, Afyonkarahisar Vilayeti Tarihçesi, (Haz.Turan Akkoyun), Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyonkarahisar 2001.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1997.
- Atay,Falih Rifkî ,Çankaya, Bateş Yayınları, İstanbul 1998.
- Borak, Sadi, Atatürk'ün Özel Mektupları, İstanbul 1970 .
- Atatürk'ün Resmi Yayınları Girmemiş Söylev Demeç, Yazışma ve Söyleyişleri, Kaynak Yayınları ,İstanbul 1997.
- Coşar,Ömer Sami, Milli Mücadele Basın, İstanbul 1964.
- Ergün, Mustafa, Atatürk Devri Türk Eğitimi, Ocak yayınları, Ankara 1997.
- Ertem, Rekin, Elifbe'den Alfabe'ye Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi, Dergâh yayınları.
- Gerçek, Selim Nüzhet, Türk Matbuatı, Derleyen Ali Birinci, Gezgın Kitap Evi, 2002 Ankara
- İnan, M.Rauf, Mustafa Necati, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,Ankara 1980.
- İnuğur, M.Nuri, Basın Yayın Tarihi, 2.Baskı , İstanbul 1988.
- Kansu, Mazhar Müfit, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, Ankara 1966.
- Komisyon, Türk Basınında Cumhuriyet'in 60 Yılı, Gazetesiler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1924.
- Korkmaz, Zeynep, Atatürk ve Dil Devrimi, Ankara, 1963.
- Levend, Agah ,Sırrı Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri 3, Türk Dil Kurumu Yayınları , Ankara 1972.
- Lewis, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 2000.
- Oktay, İsmail Afyonkarahisar Gazeteleri, Tefeyyüz Matbaası, Filibe 1937.
- Oral, Faruk Süreyya, Cumhuriyet Basın Tarihi 1923-1973, Sanayiî Nefise Matbaası, Ankara (Basım Tarihi Yok).
- Ökçün, A. Gündüz Türkiye İktisat Kongresi, 1923 İzmir, Ankara 1968.

- Öztürk, İsa, Harf Devrimi ve Sonuçları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Şapolyo, Enver Benhan, Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın, Güven Matbaası, Ankara 1969.
- Şimşir, Bilâl ,Türk Yazı Devrimi , Türk Tarih Kurumu Basım Evi , Ankara 1992.
- Tekin, Mehmet, Afyonkarahisar Basını ve Afyonkarahisar Basınında Hatay'ın İşgal Yılları, Hatay Kültür Müdürlüğü Yayınları, Antakya 1989.
- Topdemir, Hüseyin, Gazi İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002 Ankara.
- Turan, Şerafettin, Türk Kültür Tarihi, Bilgi Yayın Evi, Ankara 1994.
- Tutsak, Sadiye, İzmir'de Eğitim Ve Eğitimciler(1850-1950) ,Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
- Türkiye Cumhuriyet'i Afyonkarahisar Vilayeti 1935 Senesi Adi ve Fevkalâde Bütçeleri Müfredat Cetveli, Doğan Basım Evi, Afyonkarahisar 1935.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti , Millet Mektepleri Talimatnamesi, Ankara,1929.
- Ülkütaşır, M.Şakir, Atatürk ve Harf İnkılabı, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.

MAKALELER

- A. Zeki, "On Yaş ve Biz", Taşpınar, 19 İkinciteşrin 1933
- Abdullah Mahir, "Dil işleri niçin mühimdir" Afyonkarahisarda Haber, 27 Eylül 1937
- , "Halk Lisanı", Son Haber, 29 Birincikanun 1929
- , "Halk Lisanı", Son Haber, 29 Birincikanun 1929
- , "Kendimize Doğru" Son Haber, 13 Birinciteşrin 1932
- , "Lise İhtiyacı" Son Haber, 7 Temmuz 1930
- , "Ne Okuyacağız Anketi" Son Haber, 5 Mayıs 1930
- , "Yazımız", Haber, 14 Teşrin-i Sani 1341
- Akgün, Seçil, "Türk Eğitimi İçinde Misak-ı Maarif", Atatürk'ün Ölümsüzlüğünün Ellinci Yıl Dönümü Uluslar Arası Sempozyumu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, Ankara 1991
- Akyol, Sami, "Dilini Kurtaran Ulus", Taşpınar, 26 Eylül 1935
- Arı, "Geçmesi Beklenen Kafiye" Son Haber, 3 Mart 1932.
- Bahri, "Öz Türkçe Dilimiz", Taşpınar, 29 İkinciteşrin 1934
- Buluç, Sadettin, Osmanlılar Devrinde Alfabe Tartışmaları, Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara,1981
- Canpolat, Mustafa, Arap Yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi, Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara,1981
- Çaycı, Abdurrahman, Tevhid-i Tedrisat Kanununun Cumhuriyet Eğitimindeki Yeri ve Önemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Lâikleşmesinde

- 3 Mart 1924 Tarihli Kanunların Önemi, Atatürk Araştırmaları Merkezi Atatürk ve Atatürkçülük dizisi: 11 , Ankara 1995
- Dilaçar, Agob, “Alfabemizin 30.Yıl Dönümü” ,Türk Dili, VII, 83, 1958, s.536
- Ercilasun, Ahmet Bircan, “Atatürk ve Dil”, Üçüncü Uluslar Arası Atatürk Sempozyumu, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, C.II, Ankara 1998
- Eren, Hasan, “Yazıda Birlik”, Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara 1991
- Gencan, Tahir Nejat, “Yazı Devrimi”, Türk Dili,XXXVII, Ankara 1978
- Gündüz, “Vilayetimizin En Büyük Bir İhtiyacı Lise” Son Haber, 17 Ağustos 1930
- Hilmi, Süleyman, “Cumhuriyetimizin On Yılında Afyonkarahisarda Maarif İnkılâbımız”
- Taşpınar, C.1, Sayı 12, 29 Birinci Teşrin 1933
- Hüseyin Cahit, “Arnavut Hurafatı” Tanin, 20 Ocak 1910.
- , “Latin Harfleri”, Resimli Gazete, 22 Eylül 1923
- , “Necat Yolu” , Tanin , 27 Şubat 1340 (1924)
- İbrahim Alâettin, “Harflerimizin Kabahati” Resimli Gazete, Mart 1340
- İlgar, Yusuf, “Afyonkarahisar’da Eğitim-Öğretim”, Afyonkarahisar Kütüğü II, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyonkarahisar 2001.
- İnan, Afet, “Ellinci Yılında Türk Harf Devrimi”, Harf devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara 1981
- İnan, M.Rauf, “Yazı Değişimi” Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara,1981
- İrgürel, Mücteba, Millet Mektepleri, Doğumunun 100. yılında Atatürk’e Armağan , Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1981
- İsmail Parlatur, “Yeni Türk harflerinin Kabulü ve uygulamada Türk Basınının Rolü” Türk Dili, Eylül 1997
- Karal, Enver Ziya, “Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu” Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe, Ankara,1978
- Kazım Karabekir, “Latin Harflerini Kabul Edemeyiz” Hakimiyet-i Milliye, 5 Mart 1923
- Kâzım Nami, “Okuma Tiryakiliği”, Taşpınar, 19 Şubat 1934
- Kılıçzade Hakkı , “İzmir İktisat Kongresinde Latin Harfleri” , İctihad, 1 Temmuz1339
- Korkmaz, Zeynep, Dil İnkılâbının Sadeleşme ve Türkçeleşme Akımları Arasındaki Yeri, Türk Dili, Cilt XCIX, Sayı 401, Mayıs 1985
- Köprülü, Mehmet Fuat, “Harf Meselesi Milli Mecmua, 1 Kanunuevvel 1926;
- Levend, Agah Sırrı, “Eski Yazıdan Yeni Yazıya” ,Türk Dili, VII,83, Ankara 1958,
- Mahir Türkan, “Atatürk’ün En Büyük Eserlerinden Biri”, Taşpınar, 29 Birinciteşrin 1936

- Mahmut Velid, “Latin Harfleri”, Son Haber, 4 Haziran 1928
- Müftüoğlu, Ahmet Hikmet, “Âfaki Bir Serzeniş- Hafta Muhasebesi” Resimli Gazete, 30 Ağustos 1924,
- N.R.Karatay, “Okuyan Milletler”, Afyonkarahisarda Haber, 5 Birinci Kanun 1935
- Ortaylı, İlber, “Türk Harf Devriminin Dış Ülkelerdeki Etkileri”, Harf Devriminin 50. Yılı
- Öymen, Hıfzırrahman Raşit, Cumhuriyet Eğitimine Geçişte Atatürk’ün Etkisi, Belleten, Atatürk Özel Sayısı, C.LII, Sayı 204, Kasım 1988
- Reşat Oğuz, “Türk İnkılâbında İhmalin Yeri Yoktur”, Taşpınar, 19 Mayıs 1934
- Şişman, Adnan “Tevhid-i Tedrisâtı Hazırlayan Sebepler” Atatürk Konferansları, Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. ve Kurtuluşunun 76. Yıldönümlerinde Afyonkarahisar ve İlçelerinde Yapılan Panel ve Konferanslar, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000
- , “XIX. Yüzyıl Başlarında Fransadaki İlk Osmanlı Öğrencileri”, Osmanlı, C.V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999
- Tahir Hayrettin, “İnkılâp ve Dil” Taşpınar 19 Birincikanun 1932
- Tansel, Fevziye Abdullah, “Arap Harflerinin İslahı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri”, (1862-1884), Belleten, XVIII, 66 (Nisan 1953), Ankara 1953
- Tekin, Talât, “Avrupahılar ve Türkçe’nin Latin Harfleriyle Yazımı” , Türk Dili, XXXVIII, Ankara 1978.
- , “Göktürk Alfabeti”, Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara, 1981
- Tezcan, Semih, “Türklerde Yazı Kültürünün Başlangıcı ve Gelişimi”, Harf Devriminin 50.Yılı Sempozyumu, Ankara, 1981
- Togan, Zeki Velidi, “Türklerde Hars Buhranı”, Türk Yurdu, Kanunuevvel 1926
- Türkak, Mehmet, “Afyonkarahisar’da Gazeteciler”, Kocatepe 19 Ağustos 1995.
- Unat-, Faik Reşit, “Arap Alfabetinden Türk Alfabetine” ,Türk Dili, II, Ankara 1953
- Yusuf Mazhar Aren, “Dil İnkılâbı” Taşpınar 19 Birincikanun 1935
- Zihni Gerçek, “ Öz Türkçe Terimler”, Taşpınar, 19 Birincikanun 1937

TEZLER

- Başar, Erdoğan, Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Bakanları ve İcraatlarının Değerlendirilmesi (1920-1960), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi Ankara 1972.
- Önal, Ali, Harf İnkılâbının Konya Basınındaki Akisleri, Selçuk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1987.

Şahin, Mustafa, Millet Mektepleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

-----, Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarında Yabancı Uzmanların Yeri (1923-1960),Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

SÜRELİ YAYINLAR

Afyonkarahisarda Nur
Afyonkarahisarda Haber
Akşam
Duyum
Haber
Hakimiyet-i Milliye
Hayat Mecmuası
İkaz
Kocatepe
Milli Mecmua
Milliyet
Resimli Gazete
Son Haber
Tanin
Taşpınar
Türk Yurdu
Vakit